

Innst. S. nr. 226

(2003-2004)

Innstilling til Stortinget fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen

Dokument nr. 8:31 (2003-2004)

Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Inga Marte Thorkildsen, May Hansen og Heikki Holmås om tiltak for å ivareta ofre for incest

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Forslagsstillerne viser til at så mange som 9-14 pst. av norske barn utsettes for alvorlige seksuelle overgrep. Mange av disse oppsøker på et eller annet tidspunkt et incestsenter, og de aller fleste kommer før eller siden i kontakt med helsevesenet på grunn av senskader og problemer som følge av overgrepene. Til tross for dette er incest et problemområde som både faginstanser og befolkningen generelt har vansker med å forholde seg til. Det er dessuten store mangler i kunnskap og kompetanse hos de fleste yrkesgruppene som arbeider med feltet.

Det er gjort en del forskning på området, men mye gjenstår. Det er behov for å implementere kunnskap, kompetanse og samarbeid i virksomme tiltak. Kommunehelselovens "rett til nødvendig helsehjelp" er i dag grunnlaget for hjelp og behandling for den som er utsatt for seksuelle overgrep, men svært få kommuner har synlig beredskap og tiltak rettet mot denne problematikken.

Forslagsstillerne mener at det er behov for å sikre de eksisterende incestsentrene, endre finansieringsordningen for sentrene, lage en plan for å sikre innbyggerne tilgang til slike sentre, samt å opprette en nasjonal, døgnåpen, grønn linje for incestutsatte.

Forslagsstillerne mener det er fare for at flere incestsentre vil måtte stenge, eller forringe tilbudet dersom det ikke gjøres noe for å sikre disse finansielt og juridisk så raskt som mulig. Incestsentrene er mindre etablert enn krisesentrene, mindre kjent, og de støttes av færre kommuner.

Forslagsstillerne fremmer følgende forslag:

1. Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om et lovfestet tilbud om incestsentre. Lovforslaget må følges opp av en helhetlig finansieringsplan der 80 pst. er statlig tilskudd og 20 pst. dekkes av kommunene. Regjeringen bes fremme forslag i tråd med dette senest samtidig med forslaget til kommuneøkonomi for 2005.
2. Stortinget ber Regjeringen opprette en døgnåpen, nasjonal og gratis krisetelefon for incestutsatte.
3. Stortinget ber Regjeringen legge fram en plan for framtidige etableringer av incestsentre. Mannlige utsattes særskilte behov må vurderes spesielt i en slik plan, og gjennomføringen av planen må tidfestes.
4. Stortinget ber Regjeringen sikre finansieringen av fellessekretariatet for incestsentrene."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Eirin Faldet, Torny Pedersen og Ola Røtvei, fra Høyre, Afshan Rafiq, lederen Sonja Irene Sjøli og Olemic Thommessen, fra Fremskrittspartiet, Ulf Erik Knudsen og Karin S. Woldseth, fra Sosialistisk Venstreparti, Magnar Lund Berge og May Hansen, fra Kristelig Folkeparti, Dagrun Eriksen og Ola T. Lånke, og fra Senterpartiet, Ola T. Heggem, har merket seg at forslagstillerne fremmer fire ulike tiltak for å sikre den videre driften av incestsentrene gjennom økt statlig finansiering, styrke tiltak for gutter og menn, ha en døgnåpen krisetelefon for incestofre og sikre finansieringen av fellessekretariatet for incestsentrene.

Komiteen vil understreke at det arbeidet Støttesentrene mot incest (SMI) rundt i landet gjør, er et svært verdifullt supplement til det offentlige tilbudet som blir gitt i første- og andrelinjetjenesten. Støttesen-

trene var ment å skulle være et sted hvor incestofre og deres pårørende kunne gå og få råd, veiledning og henvisning videre til det offentlige hjelpeapparatet. Støttesentrene var også ment som et sted hvor man kunne komme og snakke med andre i samme situasjon, og dermed også bearbeide en del av sine opplevelser. Støttesentrene er et tilbud til voksne, dvs. til mennesker over 18 år som har vært incestutsatt. Sentrene var også ment å være et tilbud til både kvinner og menn.

Komiteen viser til St.prp. nr. 64 (2003-2004) Om lokaldemokrati, velferd og økonomi i kommunesektoren 2005 der Regjeringen skriver at finansieringsordningen for incestsentrene skal vurderes i forbindelse med budsjettet for 2006. Komiteen mener det haster med å finne løsninger både når det gjelder hvilket tilbud sentrene skal gi, hvordan sentrene skal organiseres og finansieres.

Komiteen vil understreke betydningen av at økt kompetanse og kunnskapsoppbygging på dette feltet er viktig og viser til at Sosialdepartementet og Helsedepartementet holder på med en kartlegging både regionalt og lokalt om kompetanse og tjenestebehov for volds- og traumerammede. Komiteen viser også til at det allerede er utredet en kostnadsmodell med et senter i hvert fylke, gjort av Vista Utredning AS på oppdrag av Barne- og familiedepartementet.

Komiteen har registrert at incestsentrene ofte blir behandlet som en tilleggssak i forbindelse med krisesentrene.

Komiteen mener det er viktig at incestsentrene løftes fram som egen sak hvor man blant annet gjennomgår fremtidig struktur for incestsentrene og er derfor positive til en slik vurdering i løpet av 2004.

Komiteen er av den oppfatning at brukeren av incestsentrene vil ha behov for behandling i ulike former av helse- og psykiatritilbud. Da dette tilbudet er vesentlig forskjellig fra for eksempel krisesentrene bør incestsentrene derfor løftes fram som egen sak.

Komiteen viser St.prp. nr. 64 (2003-2004) Om lokaldemokrati, velferd og økonomi i kommunesektoren 2004 hvor Barne- og familiedepartementet tar sikte på at den delen av tilskuddsordningen som går til incestsentrene skal videreføres som i dag, men at dette skal vurderes nærmere.

Komiteen ber Regjeringen komme tilbake med en egen sak i løpet av 2004 med en vurdering av hvilket tilbud sentrene skal gi og hvordan organiseringen og finansiering av sentrene skal være. En slik utredning må også ta stilling til en eventuell lovfesting av tilbudet.

Komiteen fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i løpet av 2004 foreta en vurdering av hvilket tilbud incest-sentrene skal gi, hvordan tilbudet skal organiseres og finansieres og hvorvidt tilbudet skal lovfestes."

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti, vil påpeke at når det gjelder forslaget om døgnåpen nasjonal krisetelefon, må dette sees i sammenheng med organiseringen av incest-

sentrene. I tillegg driver flere frivillige og ideelle organisasjoner krisetelefoner som også kan benyttes av incestofre.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil påpeke viktigheten av å lovfeste tilbudet om incestsentre fordi slike sentra ikke er etablert i alle fylker. Det er kun etablert 15 støttesentre mot incest rundt om i Norge. Kommunehelseslovens "rett til nødvendig helsehjelp" er i dag grunnlaget for hjelp og behandling for den som er utsatt for seksuelle overgrep, men svært få kommuner har beredskap og tiltak mot denne problematikken. Det er mange kommuner som ikke støtter et incestsenter økonomisk, noe som er forståelig med den dårlige kommuneøkonomien vi har i Norge i dag. Kommunene har store problemer med å finansiere sine lovpålagte oppgaver, så det er ikke realistisk at vi får et tilbud over hele landet hvis ikke sentrene lovpålegges.

Disse medlemmer vil også understreke viktigheten av at incestsentrene får den samme finansieringsnøkkelen som krisesentrene med en helhetlig øremerket finansieringsplan der 80 pst. er statlig tilskudd og 20 pst. dekkes av kommunene. Mange av krise- og incestsentrene ligger vegg i vegg og de har den samme problematikken med å finansiere sin drift. Dette er lavterskeltilbud som er målrettet og et godt tilbud til mange. Det må sikres god og forutsigbar økonomi ved sentrene, slik at en kan få en forutsigbar drift og ha muligheten til å tilsette kvalifisert personell.

Disse medlemmer mener det er viktig å opprette en døgnåpen, nasjonal og gratis krisetelefon for incestutsatte, og at eksisterende krisetelefoner ikke dekker behovet for den foreslåtte krisetelefon for incestutsatte. Incest er et problemområde hvor det er store mangler i kunnskap både hos faginstanser og befolkning. Det er derfor meget viktig at de som betjener denne telefonen har den nødvendige bakgrunn og kompetanse slik at en kan tilby adekvat hjelp.

Disse medlemmer vil også henvise til behandlingen av St.meld. nr. 40 (2001-2002) hvor Stortinget vedtok følgende:

"Stortinget ber Regjeringen komme med en utredning om situasjonen for seksuelt misbrukte barn og deres familier i Norge med særlig fokus på rettspraksis, behandlingstilbud, oppfølging og kompetanse."

Det er viktig at vi nå får denne kartleggingen, og en oversikt over omfanget av overgrep i Norge. Det er også viktig å få en kartlegging av hvor mange gutter som er utsatt for overgrep da det er kommet frem påstander om at dette er underrapportert.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"1. Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om et lovfestet tilbud om incestsentre. Lovforslaget må følges opp av en helhetlig finansieringsplan der 80 pst. er statlig tilskudd og 20 pst. dekkes av kommunene. Regjeringen bes fremme forslag i tråd med dette senest samtidig med forslaget til kommuneøkonomi for 2005.

2. Stortinget ber Regjeringen opprette en døgnåpen, nasjonal og gratis krisetelefon for incestutsatte.
3. Stortinget ber Regjeringen legge fram en plan for framtidige etableringer av incestsentre. Mannlige utsattes særskilte behov må vurderes spesielt i en slik plan, og gjennomføringen av planen må tidfestes.
4. Stortinget ber Regjeringen sikre finansieringen av fellesekretariatet for incestsentrene."

Komiteens medlem fra Senterpartiet ønsker at det legges til rette for en god og forutsigbar økonomi ved incestsentrene, men er ikke tilhenger av å lovfeste et tilbud om slike sentre. Dette medlem ser det som naturlig at incestsentrene får den samme finansieringen som krisesentrene der 80 pst. er statlig tilskudd og 20 pst. dekkes av kommunene.

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

1. Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om et lovfestet tilbud om incestsentre. Lovforslaget må følges opp av en helhetlig finansieringsplan der 80 pst. er statlig tilskudd og 20 pst. dekkes av kommu-

nene. Regjeringen bes fremme forslag i tråd med dette senest samtidig med forslaget til kommuneøkonomi for 2005.

2. Stortinget ber Regjeringen opprette en døgnåpen, nasjonal og gratis krisetelefon for incestutsatte.
3. Stortinget ber Regjeringen legge fram en plan for framtidige etableringer av incestsentre. Mannlige utsattes særskilte behov må vurderes spesielt i en slik plan, og gjennomføringen av planen må tidfestes.
4. Stortinget ber Regjeringen sikre finansieringen av fellesekretariatet for incestsentrene.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Stortinget ber Regjeringen i løpet av 2004 foreta en vurdering av hvilket tilbud incest-sentrene skal gi, hvordan tilbudet skal organiseres og finansieres og hvorvidt tilbudet skal lovfestes.

Oslo, i familie-, kultur- og administrasjonskomiteen, den 3. juni 2004

Sonja Irene Sjøli
leder

Karin S. Woldseth
ordfører

Vedlegg

Brev fra Barne- og familiedepartementet v/statsråden til familie-, kultur- og administrasjonskomiteen, datert 18. mars 2004

Departementets vurdering - Dok. Nr. 8 : 31 (2003 - 2004) - Forslag fra stortingsrepresentantene Inga Marte Thorkildsen, May Elisabeth Hansen og Heikki Holmås om tiltak for å ivareta ofre for incest

Jeg viser til brev av 1. mars fra Familie-, kultur- og administrasjonskomiteen der det bes om departementets vurdering av dok. 8:31 (2003-2004) om tiltak for å ivareta ofre for incest.

Forslaget er delt i fire punkter hvor punkt en dreier seg om finansiering og lovfesting, punkt to om døgnåpen krisetelefon for incestutsatte, punkt tre om en utbyggingsplan for incestsentre og punkt fire om finansiering av fellesekretariatet for sentrene.

1 Finansiering

I dag mottar både krisesentre og incestsentre et øremerket statstilskudd over det samme kapitlet i statsbudsjettet og etter de samme retningslinjene gitt i rundskriv fra Barne- og familiedepartementet. Det har lenge vært bred enighet om at dagens finansieringsordning har mange svakheter bl.a. i forhold til økonomisk forutsigbarhet for sentrene og systematisk arbeid med bedring av kvaliteten på tilbudet som gis brukerne. Regjeringen foreslo som kjent i fjorårets kommuneproposisjon å innlemme tilskuddet til krisesentrene i rammeoverføringene til kommunene. Statstilskuddet til incestsentrene skulle imidlertid fortsatt øremerkes med den begrunnelsen at disse ikke var godt nok etablert og utbygget. Stortingsflertallet besluttet som kjent fortsatt øremerking til begge typer krisetiltak.

I brev til komiteen av 30.01.04 i forbindelse med dok.8.nr.17 (2003 – 2004) om krisesentre redegjorde jeg detaljert for departementets arbeid med å vurdere en ny finansieringsordning for krisesentrene og lovet å komme tilbake til Stortinget så snart som mulig. Det ble også understreket i brevet at mer forutsigbare rammevilkår forutsetter at finansiering, forvaltning og en eventuell lovfesting av tilbudet må vurderes som en helhet. Et slikt forslag må også inneholde en vurdering av de samme spørsmålene når det gjelder incestsentrene.

2 Døgnåpen krisetelefon

Jeg vil her henvide til Regjeringens strategiplan for barn og unges psykiske helse. Ett av tiltakspunktene her, som skal gjennomføres i 2004, er en vurdering av om dagens mange krisetelefoner for barn og unge i regi av frivillige organisasjoner dekker behovet, eller om en samordning med et enkelt felles nummer kunne være bedre. Behovene til incestutsatte barn og unge vil bli tatt med i denne vurderingen.

Når det gjelder voksne incestutsatte, vil verdien av en døgnåpen krisetelefon være helt avhengig av hvilket oppfølgingstilbud innringerne kan gis. Dette er derfor et spørsmål som, slik jeg ser det, må vurderes i nært samband med en styrking av det hjelpetilbudet incestsentre og det offentlige hjelpeapparatet i samarbeid kan tilby denne gruppen.

3 Utbyggingsplan

Som det vil framgå av svaret under punkt 1 deler Regjeringen forslagsstillernes bekymring for at vi i dagens situasjon ikke når potensielle brukere på grunn av den lange avstanden det for mange vil være til nærmeste senter. Bedre tilgjengelighet vil derfor være et av de målene vi setter oss når rammevilkårene skal gjennomgås.

4 Fellesekretariat

Økt kompetanse og kunnskapsoppbygging på alle nivåer er viktig. Når det gjelder incest har vi fremdeles langt igjen. Det vises her både til opprettelsen av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress og Sosial- og helsedirektoratets pågående kartlegging av regional og lokal kompetanse og tjenestebehov for volds- og traumerammede.

Det foreligger en søknad om støtte til drift av fellesekretariatet for incestsentrene i 2004. Departementene som samarbeider når det gjelder forebygging av og hjelp til personer som er utsatt for vold og overgrep, er innstilt på å bidra til årets drift av sekretariatet.